

Några bref från och till Artur Hazelius.

I februari 1912 utfärdades af Nordiska Museets nämnd ett upprop till dem, som möjligen innehade bref från Artur Hazelius eller om honom kunde lämna karakteristiska upplysningar, att för åstadkommande af en minnesteckning öfver museets snillrike skapare ställa befintligt material till nämndens förfogande. Denna vädjan har haft till följd att hittills omkring 400 bref och skrivelser från och om Artur Hazelius öfverlämnats som gåfva till museet eller ställts till förfogande för afskrifning. Det insända materialet, som bjuder på mycket af intresse, omspanner en tidrymd af nära trettio år. Både tiden »då Nordiska Museet föddes»¹ och Artur Hazelii sista lefnadsår äro sålunda representerade. Dylika dokument böra intressera såväl Artur Hazelii personliga bekantskapskrets som dem, hvilka endast genom besök i Nordiska Museet kommit i kontakt med dess upphofsman. Kanske väckes äfven till lif något minne, som förtjänar räddas undan glömskan.

Detta är i hög grad fallet med en skrifvelse från nuvarande bankkontorsföreståndaren Elias O. Olsson i Björbo, Floda, Dalarna. Han skildrar det starka intryck han vid fjorton års ålder — vid ett personligt sammanträffande — erfor af Nordiska Museets skapare och skrifver bland annat: »Det märkvärdiga — — — är att undertecknad icke glömt ett ord eller en handling af dessa älskvärda människor»² fastän, som sagdt, det var intet ovanligt att hos oss se resande främlingar, som alla kommo och foro och glömdes.³ Dr Hazelius

¹ Se vidare dagboksanteckningar af fru Sofia Hazelius införda i Nordiska Museets Meddelanden 1898 s. 315 f.

² Artur och Sofia Hazelius.

³ Elias O. Olssons far var gästgifvare i Björbo.

1—150310. *Fataburen* 1915.

hade, vid det laget¹ intet namn i historien och var mig fullkomligt obekant; men jag har många gånger tänkt för mig själf, att om han också aldrig fått det, skulle jag ändock aldrig glömt honom, och försöker jag att göra klart för mig orsaken därtill, kan jag ej finna annat än att mitt aningssinne sade mig, att det var af en ovanlig kärlek till land och folk hvaraf den gode Doktors hjärta klappade, och därtill kommer att ett vist tal förglömmes ofta lätt, men ett vänligt ord bevaras alltid.»

Här nedan meddelas några af de för Artur Hazeli sinnelag och arbetssätt karakteristiska skrivelser af hans hand, hvilka insändts till museet. Bref till honom visa därjämte prof på samtidens tankar om hans personlighet och verk.

Nulla dies sine linea — var Artur Hazeli valspråk. I hög grad tillämpade han detsamma på sig själf. Sällsam var hans förmåga att sporra gynnare och underlydande, vänner och främlingar till handling, innan dagen slöts. Först visade han huru väl deras hjälp behöfdes — »härförarn ensam vinner icke slaget» både tänkte och uttalade han — och mången kände sig snart som delägare i det stora verket.

Brefvet till dalkullan Tägt Karin, skrifvet på järnvägen mellan Budapest och Wien, är belysande för Artur Hazeli förhållande till sina underlydande, och hvem ville ej offra tid och krafter för en sak som anbefalldes så, som t. ex. i brefven till Bud Erik Olsson och Bälter Anders Hansson, där man ser, huru arbetsbrådskan dock alltid medgaf de karakteristiska varma vänskapsorden.

Brefvet från Viktor Rydberg ger en gripande inblick i Artur Hazeli ädla och vidsynta personlighet, af andra skrivelser framgår hvilka förhoppningar, som knötos till det spirande museet.

Från en färd i Dalarna hösten 1904 omtalas huru det Hazeliska namnet bevaras i dalfolkets minne. Meddelaren kom en kväll till en loge, där slagtröskning var i full gång, och ingen tycktes hågad för samspråk. Men främlingen nämnde Artur Hazeli namn, slagorna stannade, och en gammal man talade varma ord om hvad det namnet betydde för hembygden.

¹ Sommaren 1872.

För en blifvande lefnadsteckning öfver Artur Hazelius, ouppösligt förbunden med Nordiska Museets historia, äro alla meddelanden af betydelse. Så helgjuten som möjligt önskar man ju en gång få skåda bilden af den man, som vann ett sådant gensvar, då han manade sitt land och sitt folk: »Känn dig själf!»

L. Stg.

Bref från Artur Hazelius.

Bref till brukspatron G. Ekman, Långbanshyttan, Filipstad, dagt.
Stockholm den 21 mars 1873.

Herr brukspatron och kommandör m. m.!

Edert bref af den 19 denna månad har jag i dag emottagit och skyndar mig att med några ord besvara det.

På det hjärtligaste tackar jag eder, herr brukspatron, för det deltagande ni visar den sak, jag gjort till min närmaste uppgift att främja, och för de vänliga ord, med hvilka ni om henne yttrar eder.

Det är sorgligt nog, att de gamla minnena så bortsopats i denna del af Värmland. Det är samma underrättelse, som man nödgas emottaga från många trakter i vårt land, där alt gammalt är föremål för allmogens förakt. Under sådana förhållanden vore det emellertid en synnerlig lycka, om herr brukspatronen ur sina femtio-åriga minnen ville enligt sitt godhetsfulla löfte »uppbygga» den gamla bärgsmansdrägten. Med stor både tacksamhet och glädje skulle densamma — den manliga såväl som den kvinliga — emottagas, och detta så mycket snarare, som det antagligen blefve ytterligt svårt, om ej omöjligt, att en annan gång erhålla henne.

Vår snälla afhållna väninna Augusta har lofvat att verka för saken i sin trakt. Jag förmodar, att hon omnämt, att hon under sin här varo såg den lilla begynnelsen till den — så hoppas jag — en gång stora samlingen. Från äfven några andra håll i Värmland har åtskilligt lofvats: så från Jösse och Elfdals härad; från Nordmarks har jag redan (genom en handlande där i orten) lyckats förvärfa fyra alldeles fullständiga — för ändamålet nygjorda drägter jämte många egendomliga bohag.

Jag tager mig friheten att samtidigt med detta bref öfversända ett nyss färdigtryckt litet häfte (egentligen en ny upplaga af några korta anvisningar till deras ledning, som vilja göra något för planens förverkligande).

Med förnyadt uttalande af min tacksamhet för herr brukspatronens vänskapsfulla bref och välvilliga löfte tecknar jag

med största högaktning och vördnad

Artur Hazelius.

Bref till grosshandlare C. A. Lindroth, Stockholm, dagt. Stockholm den 29 sept. 1873.

Tack, du ädle vän och broder, för det förnyade bevis på deltagande för saken du gifvit genom din andra frikostiga gåfva, som kommit oändligen väl till pass. Jag har först för icke länge sedan af Key fått höra, hvilka bidrag han lyckats förvärfva, men kommer i alla fall nog sent, med denna enkla tacksägelse.

Om några dagar skall du komma och se, huru det stora företagets lilla början artar sig. —

Tack än en gång för ditt stora förtroende, hvilket jag med glädje och rörelse skall erinra mig!

Din tacksamme vän

Artur Hazelius.

Bref till Bälter Anders Hansson, Orsa, dagt. Stockholm den 8 okt. 1876.

Käre vän Anders!

Alla sakerna hafva lyckligt hitkommit. Tack för ditt bref från Falun och för all din omtanke!

Det gläder mig mycket, att jag fått lära känna dig, käre Anders, och fått dig till en verksam medarbetare i den stora fosterländska saken, hvars framgång säkert mer och mer skall intressera dig.

Låt mig snart få höra dina planer, och om du redan lyckats hopsamla något. Säg mig också, när du vill hafva mera penningar! De 12:69, som voro upptagna å din senaste räkning, skall jag då samtidigt sända.

Tur Anna har nog haft en liten släng af hemlängtan, tror jag; dock tyckes hon finna sig tämligen väl, och det blifver väl allt bättre. Ännu är hon nog något ovan vid göromålen, men detta skall säkert gifva sig.

Jag hinner ej mera denna gång. Låt mig snart höra något ifrån dig, käre Anders.

Din tillgifne vän
Artur Hazelius.

Kalla mig alt jämt för du — det hör och ser jag så gärna.

— — —

Bref till densamme, dagt. Stockholm den 26 febr. 1877.

Käre vän Bälter Anders!

Förlåt att du så länge fått vänta på svar! Jag är mycket nöjd med din sändning. Skrinet var nog icke öfverbetaladt. Den förra kistan var emellertid af *vida* högre värde.

Med Tapp Margit är uppgörelse gjord. Hon har varit en god skaffare.

Så snart du får något att meddela, så skrif!

Här komma ypperliga saker från många håll och jag har otroligt mycket att göra.

Därföre nu endast dessa rader.

Tur Anna mår väl.

Vänligaste hälsningar

från din tillgifne vän
Artur Hazelius.

Du har väl kvar din promemoria? Alla gamla *silfverkors* och *kosor* samt fingran du kommer öfver till silfverpris skall du köpa.

Bref till densamme, dagt. den 5 april 1879.

Käre Bälter Anders!

Tack för ditt bref! Utmärkt snällt af den lilla flickan att arbeta den vackra och nätta barnhatten. Tacka henne!

Säg Lundgren, att ännu är ingen tid förliden, om hans hustru vill arbeta något, och om han kan få andra ståndspersoner att vilja

göra något. *Ända till medlet af maj* kunna gåfvor emottagas för lotteriet. Sök öfvertala honom!

Själff skall du ej glömma att arbeta för museet, så snart du finner något gammalt.

Mera hinner jag ej. — *Hälsa fru Lagrelius och alla vänner!*

Din tillgifne

Artur Hazelius.

Då jag skickar dig tidningar, verser m. m. — låt så många som möjligt läsa dem! *Sök att hos ungdomen väcka hänförelse för fosterlandet, för allt stort och ädelt!* Det vore skam, om Sverges allmoge ej skulle vara mottaglig för sådant. På årskortet skall du skrifva den lilla flickans namn. *Hon skall hafva det som ett minne!* jämte ett ex. af Holmgrens verser.

Bref till Elias Olsson, Björbo, Floda s:n, dagt. den 20 jan. 1884.

Bäste herr Elias Olsson!

Sent omsider bringar jag eder min tacksägelse för edert vänliga bref i somras. Förlåt det långa dröjsmålet!

Mycket gärna såge jag, att ni ville hjälpa mig att hopsamla saker från Floda socken. Till en början beder jag eder dock samla några upplysningar om saker finnas i Floda af det slag, som ni finner angifna å medföljande P. M.

Kan ni få en hel del dylika saker såsom gåfva till Nordiska Museet, vore det mig kärt, och folket bör få öfvertygelse om, att alla i sin mån böra medverka till detta museum, som är hela folkets egendom.

Ett årskort till museet medskickar jag.

Vänskapsfullt

A. Hazelius.

Tack för upplysningarna i förra brefvet! Jag hoppas, att ni snart skrifver ånyo.

Bref till Bälter Anders Hansson, Orsa, dagt. den 5 okt. 1884.

Käre vän Anders!

Mycken tack för ditt bref!

Låt ej afskräcka dig af motstånd, ja ovilja till en början!

De gensträfviga skola nog småningom komma med. Tag först alla, som visa någon sympati.

Rädda för all del den bästa (äldsta) hackstugan åt oss! — Det är en viktig sak äfven för Orsa, ty Orsa bör dock ha ett rum i det stora museet.

Jag skickar dig nu 15 affischer, bland dem några stora.

Bästa hälsningar från din tillgifne

A. Hazelius.

Lifliga kullor (skollärarynnor) böra göra syföreningar i byarna.

Bref till dalkullan Tägt Karin vid Nordiska Museet, dagt. »På väg emellan Budapest och Wien» den 17 aug. 1889.

Snälla Karin!

I en skakande järnvägsvagn skrifver jag några rader för att tacka dig för ditt vänliga bref, som det var mig kärt att få emottaga.

Jag har i dag på morgonen rest från hufvudstaden i Ungern, Budapest, och är nu på väg till Italien.

Roligt att höra, att allt står väl till och att I hafven mycket folk. Jag hoppas, att mor Karin håller god ordning bland sitt folk, ser till att de äro förekommande och artiga mot främlingar och att allt är putsadt och fint.

Du kan gärna sända mig en ny rapport om hvad som tilldragit sig och bed Rännar Brita göra detsamma.

Nils Pers Anna skall du tacka för hennes bref. Jag skall med första skicka henne samma häfte, som i dag till dig.

Och stora Brita och Grop Anna kunde väl också bringa mig några underrättelser, liksom Markus och Lukas.

Hälsa dem alla vänligen. Varen dubbelt uppmärksamma, då kongressen kommer.

Hälsa också Karolina och Holmström! Låt mig veta huru Karolina har det.

Nu skakar det så illa, att jag slutar och skickar dig ett hjärtligt far väl.

Din tillgifne vän

A. H.

Bref till jägmästar Hugo Samzelius, dagt. Stockholm den 17 nov.
1891.

Min hedersvän!

Tack för — jag tror — trenne bref, och förlåt mig, att de båda äldsta så länge blifvit obesvarade.

Kolarlyktan är ett godt förvärf. Alt dylikt ytterst välkommet för Skansanläggningarne.

Skansen bereder oss stor glädje.

Hade tänkt skaffa ytterligare 2 renar, men Sällström har telegraferat, att sjöfarten upphört.

Tack äfven för konten!

N. I. T.-s teckningar och dina uppsatser har jag med nöje tagit kännedom om.

Af lapputställningen har jag ej ännu gjort något rabaldernummer. Kanske senare.

Hoppas du snart skall få läsa något om Belvedere.

Kolmilan i jul! — Tack! Ovisst hvilken typ kommer att väljas. Antagligen efterskrifver jag Rike Jens dotter och måg. Hon har sändt en *siti* (ett slags suongero).

Vänligt af dig och din fru att nästa år vilja ingå såsom ständiga ledamöter.

Får du några på anteckningslistan. De som hädanefter ingå och erlagga afgift kunna ju få räkna sin afgift för 92 och ändå få kort för 91.

Skåpet från Onsby har ej ännu hitkommit.

Detta i hast.

Din tillgifne
Artur Hazelius.

Sannolikt reser jag i kväll ned till Malmö och Köpenhamn.

Den 19. I går köpte jag Belvedere för 100,000 kronor.

Bref till Bud Erik Olsson, Mora, dagt. Skansen den 19 febr. 1897.

Käre Erik!

Nu ändtligen några rader! Här beloppet af din räkning med 30 kr. 70 öre, hvarå du är snäll och sänder mig kvitto.

Roligt att höra om Marias lyckliga äktenskap. Jag sänder henne ett ex. af Runa till minne af mig. Hälsa henne på det allra hjärtligaste och önska henne från mig lycka och välsignelse! Lika så skall du hälsa till Anna och Erik Romson, Denis Borg, din snälla gumma och mina andra gamla vänner.

Jag vet verkligen ej hvar jag för närvarande skall återfinna det porträtt du omnämt.

Tack för dina bref och din gamla oföränderliga vänskap!

Det går smått med härbret. Men jag har här så mycket, mycket annat att tänka på. Ville gärna komma upp och själf se de föreslagna. Men då detta kan dröja, och sedan jag nu bakom Morastugan utsett plats för härbret, så vill jag ge dig i uppdrag att snarast fara till Färnäs och se på härbret från 1595. Står det ännu kvar, så får du köpa det i stort nödfall för 100 kr., men helst för 75 eller 50. Skrif därpå genast om saken!

Sedan kan du fara till Siljansnäs och till en början köpa *alla* borden och bänkarna i den gamla bröllopsstugan — samt öfverenskomma om att få köpa målningarna, om de äro på väf. I annat fall böra vi få underrättelse om när huset skall rifvas. Möjligen kunde jag få tillfälle att komma upp och se på huset, innan rifningen sker. *Men alla bänkar och bord böra vi strax köpa.* Dessutom kan du ju passa på och gå in i alla byns hus och ännu en gång göra en insamling. Tag alt, som du af gammalt varit van att samla. Skall bli roligt att med första få höra något om härbret i Färnäs.

Slutligen hälsas du hjärtligen af

din gamle tillgifne vän

Artur Hazelius.

Bref till Artur Hazelius.

Bref från N. P. Ödman, dagt. Gefle den 7 mars 1879.

Broder Hazelius!

Tack för ditt bref af den 4 (med inneliggande kort) och vidare för dina sändningar.

Du ber mig »sätta eld i Gefleboarne» och »uppröra Gefle samhälle», och jag har den glädjen att förkunna dig, att eld redan *finnes* hos Gefleboarne och att samhället redan *är* upprördt — ja, att det var det redan, innan ditt bref hann anlända. »Upprörandet» består deri, att några af stadens förnämsta fruar sedan någon tid öfverallt satt flitiga händer i rörelse för tillverkande af bazar-artiklar; och »elden» består uti en stor Concert, som skall gifvas för ditt »Etn. museum» nästa vecka; och i denna eld har äfven jag några jern, enär jag skall sjunga ej mindre än fyra stycken. Concerten är för öfrigt anordnad af Kempf med fru. —

Bazar-artiklarne exponerades hos fru Rettig i går, och jag kan ej underlåta att skryta med, att min hustru der lät sig representeras genom ett litet mycket nätt och prydligt barnförkläde. —

Hasteligen

gamle vännen
N. P. Ödman.

Concerten anses komma att bli till trängsel besökt. —

Bref från Viktor Rydberg, dagt. dec. 1881.

Högt ärade Herr Doktor!

Tack för den särdeles vackra och lärorika gåfvan! Hon är mig trefaldt kär, emedan jag känner och högt uppskattar både utgifvaren och författaren.

Ännu har jag i lifligt minne den Decembrafton för många år tillbaka, då vi första gången personligen träffades. Det var i sällskapet Idun. Men andligen hafva vi mött hvarandra mer än en gång, och dessa möten hafva icke varit utan starkt inflytande på mina sträfvanden i åtskilliga riktningar. Ni uppträdde en gång med några djupa allvarsord i en fråga om ärlighet på det religiösa området, och ni frigjorde mig dermed från den känsla af ensamhet och hopplöshet, som tyngde mig i min strid för hvad som här var sanningen. Ni har också för vårt modersmåls bästa uttalat ord, som funno genklang hos mig. Och hvad ni sedan uträttat för att åt vår nutida och framtida odling frälsa vittnesbörden om vår förflutna,

det bör vara föremål för ett tacksamt folks och ej blott för enskilde mäns beundran.

Tillönskande eder en fridfull jul och krafter för många kommande arbetsår, och i det hopp att vi än en gång må personligen sammanträffa, har jag äran teckna.

högaktningsfullt
eder tillgifne
Viktor Rydberg.

Bref från Torjus Leifsson [Telemarken, Gransherred], dagt. den 31 juli 1883.

Bedste Ven og Velgjører!

Farvel! Far vel! og Gud give dig en god och fornøvelig Reise i Udlandet.

Lad mig faa Lov til at gennem disse Rader faa sige dig et simpelt Tak skriftligt, da min Høiyagtelse for dig er saa stor, at jeg i din personlige Nærværelse ikke kan faa Tungen løs til at tolke det, som mit Hjerte saa gjerne vilde sige dig.

Tak skal du have! *min Velgjører* og jeg skal ogsaa legge til: *min Opdrager*. Thi jeg føler godt at du ogsaa i åndelig Henseende har havt Indflydelse paa mig gennem dine Breve og dine Bøger. Tænker jeg tilbage paa den Tid som nu er hengaaet siden jeg først lærte dig at kjende og paa hvad jeg dengang var samt paa hvad jeg nu tror gennem mit Arbeide i Nordiska Museets Tjeneste at have samlet af Erfaring, Menneskekundskab og Syn paa Livet som det leves saavel paa Samfundets høyere som lave Trin — saa er Skilnaden stor mellem før og nu. Og herfor er det jeg takker dig, du, den ædleste af Sveriges Sønner. Tak skal du have fra mig, saa simpel som den lyder saa er den dog af Hjertet ment.

Og nu Farvel! og Lykke til paa dit fremtidige Arbeide. Endnu maa jeg faa Lov til at sige dig, at mit inderligste Ønske er og min Bøn til Gud, vor alles Fader, skal være den, at han gennem din lille Gunnars Tilfriskning og Trivsel vil forberede og dygtiggjøre ham til, naar Tiden kommer, at fortsætte og føre endnu længere frem hans store Fædres Værk: De skandinaviske Folks Opdragelse til

at lære at sætte Pris paa og kjende sig selv og sit eget saa høyt som det fortjener.

Saa skilles vi nu med den uryggelige Tro paa at:

»Hvad Norden var, det skal den engang vorde»: Den lysende Nordstjerne til hvilket de andre europæiske Folk skal se op som dem der bryder de Veie paa hvilke den fremtidige Verdensudvikling skal skride frem. —

Din egen
Torjus Leifsson.

Bref från Zacharias Topelius, dagt. Björkudden den 20 maj 1888.

Härmed intygar jag tacksamt mottagandet af »Runa», som ju är ett af de vackraste och rikaste vårblomstren, som grott vid bauta-stenar. Det gläder mig mycket, att festen för Nordiska Museum vunnit anklang och lemnat godt resultat. Mottag min tack för meddelade notiser i Aftonbladet! Jag hoppas mina i flera år försummade medlemsavgifter nu ingått genom Freudenthals. Mod och nya segrar! Jag hoppas få se N[ordiska] Museum vuxet fram som en fura ur dess första rotlösa frö.

Z. T.

Bref från C. R. Nyblom, dagt. Upsala den 17 sept. 1893.

Käre vän och broder!

Tack för din vackra sändning, som jag med förtjusning genomgått och med glädje skall skriva om i P. T. — genast i denna vecka.

Tack också för inbjudningen till Lejonslätten! Den 12 sept. var mitt arbete med domkyrkan — efter 20 år — afslutadt. Samma dag sjuknade jag och kände mig alldeles tapprunnen, sedan jag icke längre hade något ideelt mål af konstnärlig art att sträfvä för, och jag har varit dålig till i går, då jag fick ditt bref. »Je suis sauvé», sade jag som Gustaf III, när Danmark förklarade krig. Jag skall egna mig åt ditt verk, som (jag) gerna ville se färdigt, innan jag själf är färdig. Kan du icke hitta på en sådan man som Greklands baron Lina, som bekostade Athens Vetenskapsakademihus med en

10—12 millioner drachmer? Det är evinnerlig synd, att Clasons idé ej kan realiseras *nu*, såsom ett vittne om konstens ställning här i Sverige och midt i detta »fin de siècle».

— — — — —

Tillgifnast
vännen
C. R. Nyblom.

Bref från Carl Snoilsky, dagt. den 9 sept. 1896.

Bäste broder

Hjertligaste tack för din vänliga tanke på min födelsedag samt för minnesgåfvan från den för mig så kära Skansen! — Jag har lifligt tänkt på dig, i sammanhang med ordnandet af Utställningslotteriet — dagens stora fråga. Mätte nu, såsom det är att hoppas, Nordiska Museum erhålla ett mäktigt bidrag till sin byggnadsfond, hvarigenom denna verkliga nationalangelägenhet värdigt befrämjas!

Med de minas bästa helsningar,

Din sant tillgifne
C. Snoilsky.

Bref från densamme, dagt. den 30 nov. 1900.

Bäste broder

Emottag från mig och min hustru en innerlig lyckönskan till din födelsedag, hvilken vi, och otaliga med oss, betrakta såsom en lyckodag för vårt land. Hvad du uträttat för fosterlandskänslans höjande, är ett i sanning stort och ädelt arbete — en sådd, hvars frukter framtiden skall välsigna.

Din gamle vän
Carl Snoilsky.